

Kitekint?- Az élet logikája

2009 november 24. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Mi köze Neumann Jánosnak a pókerhez? Miért szerez több nő diplomát, mint férfi? Miért robbant Angliában az ipari forradalom? Miért győzte le a homo sapiens a neandervölgyi embert?

Tim Harford - a Financial Times vezető publicistája - új könyve a közgazdaság új áramlatának kiemelkedő remeke. Több közgazdasági Nobel-díjat is kiosztottak olyan kutatásokért, melyek lényege, hogy az emberi döntések alapvetően racionálisak, és a világ érthetetlen rejtélyei egyszerre logikára épülnek. Az emberek - legyenek

pókerjátékosok, házastársak, b?nöz?k, politikusok - döntéseiket többnyire a várható kockázatok, költségek és jutalmak alapján hozzák meg. Azt mérlegelik, hogy a várható haszon arányban áll-e a ráfordításokkal.

Neumann János az 1920-as években azt kutatta, leírható-e matematikai összefüggésekkel a nyertes pókerstratégia: ebb?l született meg a játékelmélet. Neumann formulája szerint ha jó lapjaid vannak, akkor emelni kell a tétet, mert ha az ellenfél bedobja, akkor nem veszítesz, de ha emel, akkor sokat nyerhetsz. Ha közepes lapjaid vannak, akkor jobb, ha megállsz, mert az ellenfél még mindig bedobhatja, és akkor nyersz, de ha jobb lappal emel, akkor sem veszítesz. Ha gyenge lapod van, akkor jön el a blöff ideje: nagyon jó és nagyon rossz lapokkal érdemes a legtöbbet blöffölni. Ha mindig kiszámíthatóan játszol, tehát nem blöffölsz, akkor biztos, hogy veszítesz, mert kiismernek, és a legjobb lapoddal sem nyersz, mert nem mennek utánad a tétekkkel.

Ferguson, a póker amerikai királya Neumann könyveinek tanulmányozásával nyert hatalmas vagyont, mert igazolta: a szerencse mellett a játékelmélet a játék megnyerésének kulcsa. Neumann és Morgenstern pedig elvileg alapozták meg a hidegháborút, amikor rámutattak, hogy az atomkorszak racionális ellenfelek mellett kiszámítható: senki nem támad, mert mindent elveszíthet, ha mégis úgy tesz, hogy támad - mint Hruscsov 1961-ben Nyugat-Berlinben -, akkor blöfföl, és végül beadja a derekát. Ez történt.

A fogamzágátló pirula, a válás és a n?i diplomások logikailag összetartozó dolgok. A fogamzágátlás szabadabbá tette a n?ket, a férfiak könnyebben ismerkedtek, a n?k is kiléptek a rossz házasságból, és elindultak a munkaer?piac felé. A világ fejlett országaiban - nálunk is - már több n? szerez diplomát, mint férfi, mert a n?k felismerték, hogy a tudás ad függetlenséget a szabadság mellé, és a n?k több id?t fordítanak tanulásra, mert felszabadultak a háztartási munka jelent?s része alól.

Azért Angliában robbant az ipari forradalom, mert az 1700-as évek elején az angol bérek voltak a legmagasabbak Európában. A korábbi században az angol keresked?k és vállalkozók megszerezték a politikai hatalmat, amit a jogbiztonság kiépítésére fordítottak, ezért megérte befektetni és vállalkozni. A kontinensek közötti kereskedelem hasznát így visszaforgatták az angol gazdaságba, emelkedtek a bérek. Megérte géppel helyettesíteni az embert. Még egy tényez? kellett: az olcsó szén révén az olcsó vas és acél. Az ipari találmányok azért Angliában születtek meg, mert racionális volt b?víteni a vállalkozást, szemben - Hollandia kivételével - az Európa egészét jellemz? alacsony bérrel és jogbizonytalansággal.

Az ipari forradalom is racionális volt, ahogy a teljes emberi történelem. A neandervölgyi ember már 300 ezer éve élt a jégkorszaki Európában, amikor 40 ezer évvel ezel?tt megjelent el?dünk, a homo sapiens. Er?sebbek, nagyobbak, s?t okosabbak voltak nálunk, mégis ?seink néhány ezer év alatt kipusztították ?ket. Az ok egy apróság: ?seink kereskedtek egymással, a versenytársak nem. A neandervölgyi közösségekben férfi és n? között nem volt munkamegosztás, ?seinknél igen, ?k nem cseréltek más közösségekkel tárgyakat, el?deink igen. Az emberi történelem során, ahogy ma is, igen kicsi különbségek váltanak ki drámai eltéréseket, és az ember többször racionális, mint nem.

Matolcsy György, hetivalasz.hu

DR. DRÁBIK JÁNOS

100 ÉVVEL TRIANON UTÁN

DVD

A trianoni győzatról tabumentesen

„Egy film amelyet minden magyarnak látnia kell”

